

Wskaźniki funkcjonalności i badania efektywności bibliotek w Polsce - wybór

Materiał zebrany z prezentacji przedstawionych na seminarium „Badanie efektywności bibliotek publicznych i pedagogicznych” w Konstancinie, 2-3 września 2010, zorganizowanym w ramach realizacji Strategii Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na lata 2010 - 2021 - Cel szczegółowy I.3 Inicjowanie opracowania i upowszechniania istniejących standardów w dziedzinie bibliotekarstwa. Zadanie: I.3.1.2: Badanie efektywności bibliotek publicznych i pedagogicznych.

Wrzesień 2010

Opracowanie:

Małgorzata Jegierska – biblioteki publiczne

Grażyna Leonowicz, Aldona Zawałkiewicz – biblioteki pedagogiczne

Artur Jazdon – biblioteki naukowe

Opracowanie całości: Lidia Derfert-Wolf

Statystyka

Główny Urząd Statystyczny – realizuje statystykę krajową dotyczącą bibliotek na podstawie *Ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej* (DzU z dnia 31 lipca 1995 r.); są to badania obowiązkowe i pełne, obejmują:

- biblioteki publiczne – corocznie,
- pozostałe: naukowe, pedagogiczne, fachowe, fachowo-beletrystyczne, zakładów pracy, towarzystw naukowych, ośrodków INTE – co dwa lata;
- zakres zbieranych danych na formularzach GUS uzgadniany jest we współpracy z MKiDN, NCK, BN;
- od badania za 2008 r. formularze GUS realizowane są on-line;
- raporty – publikacja *Kultura* – od 2003 roku także w wersji elektronicznej, dostępna na stronie GUS, w dziale: *Kultura. Turystyka. Sport*, http://www.stat.gov.pl/gus/kultura_turystyka_sport_PLK_HTML.htm.

Biblioteki publiczne

STATYSTYKA

GUS - wskaźniki dla bibliotek publicznych publikowane w dziale *Kultura* (opracowywane na poziomie

krajowym i wojewódzkim) obejmują:

- liczbę ludności na 1 placówkę
- liczbę ludności na 1 miejsce w czytelniach
- udział wpływów materiałów bibliotecznych w odsetkach
- księgozbiór w woluminach na 1 bibliotekę
- księgozbiór w woluminach na 1000 ludności
- czytelników na 1 placówkę biblioteczną
- czytelników na 1000 ludności
- miejsca w czytelniach na 1000 ludności
- wypożyczenia na placówkę biblioteczną
- wypożyczenia na 1 czytelnika
- wypożyczenia na 1 wolumin
- wypożyczenia na 1000 mieszkańców

Biblioteka Narodowa

Instytut Książki i Czytelnictwa opracowuje od 1972 r. na podstawie danych GUS rocznik statystyczny bibliotek publicznych ***Biblioteki Publiczne w Liczbach*** (od rocznika z danymi za 1999 r., także w wersji elektronicznej i angielskiej wersji językowej). Wersja elektroniczna dostępna jest na stronie BN, w dziale „Dla bibliotekarzy – Publikacje” <http://www.bn.org.pl/zasoby-cyfrowe-i-linki/elektroniczne-publikacje-bn/biblioteki-publiczne-w-liczbach>

Dane prezentowane są na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym. Listy rankingowe oraz mapy wybranych wskaźników tworzone są w układzie wojewódzkim.

Wskaźniki:

I. na poziomie wojewódzkim (16 wskaźników):

a) bazy materialno-organizacyjnej:

- mieszkańcy na 1 placówkę (wielkość rejonu obsługi)
- liczba komputerów na 1 placówkę
- powierzchnia użytkowa na 100 mieszkańców
- liczba miejsc w czytelnicy na 100 mieszkańców
- woluminy na 100 mieszkańców
- zakup książek w wol. na 100 mieszkańców

b) obciążenia usługami:

- czytelnicy na 1 placówkę
- czytelnicy na 1 m² powierzchni użytkowej
- czytelnicy na 1 pracownika
- wypożyczenia na 1 pracownika
- udostępnienia na 1 miejsce

c) efektywności:

- czytelnicy na 100 mieszkańców
- wypożyczenia na 100 mieszkańców
- udostępnienia na 100 mieszkańców
- wypożyczenia na 1 jednostkę inwentarzową
- wypożyczenia na 1 czytelnika

II. na poziomie powiatowym (9 wskaźników):

a) bazy materialno-organizacyjnej

- mieszkańcy, czytelnicy, liczba komputerów na 1 placówkę
- woluminy, zakup książek w wol. na 100 mieszkańców

b) wskaźniki efektywności

- czytelnicy, wypożyczenia na 100 mieszkańców
- wypożyczenia na 1 jednostkę inwentarzową
- wypożyczenia na 1 czytelnika

W opracowaniu podawane są także inne wskaźniki na poziomie krajowym, oraz w przekroju miasto – wieś, np.

- wydatki na zakup książek na 1 mieszkańca
- wydatki na zakup książek na 1 czytelnika
- średnia cena książki zakupionej w bibliotekach publicznych
- powierzchnia na 1 placówkę biblioteczną, bibliotekę, filię biblioteczną
- liczba pracowników na 1 placówkę
- ubytki na 100 mieszkańców

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Biblioteki wojewódzkie składają roczne sprawozdania (części tekstowe i statystyczne) dotyczące analizy i oceny działalności bibliotek publicznych w danym województwie. Zakres danych w poszczególnych latach ulega zmianie. Zestawienia tabelaryczne za 2008 r. zawierały dane dotyczące: liczby bibliotek i filii, księgozbiorów, zbiorów specjalnych, czytelników, budżetów bibliotek (w tym: ogółem, dotacja organizatora na zakup książek, zbiorów specjalnych, automatyzację, płace oraz dotację od innych podmiotów publicznych – MKiDN, samorządu innego szczebla), kadry bibliotecznej, infrastruktury bibliotek.

Przy realizacji programu MKiDN „Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek” na rok 2010 biblioteki samorządowe przy składaniu wniosku muszą określić: liczbę czytelników na 100 mieszkańców, liczbę

zakupionych książek a) ogółem w wol. b) na 100 mieszkańców, liczba wypożyczeń ogółem i na 100 mieszkańców, budżet j.s.t. w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Do 1989 roku Ministerstwo Kultury wydawało wiele instrukcji, wytycznych, zarządzeń regulujących funkcjonowanie bibliotek publicznych. Wśród nich były wskaźniki liczbowe określające wymagany (zalecany) poziom realizacji określonych działań. Wskaźniki te w dużej części były oparte na doświadczeniach i dorobku badawczym polskiego bibliotekarstwa (m. in. IKiCz). Od 1990 r. przy braku krajowych standardów, wytycznych biblioteki publiczne wykorzystują i odnoszą się w swojej pracy do dorobku międzynarodowego – przede wszystkim dokumentów IFLA/UNESCO (manifestów, wytycznych) oraz norm ISO.

BADANIA

1) Badania efektywności funkcjonowania Biblioteki Elbląskiej w oparciu o normę ISO 11620

- realizowane od stycznia do czerwca 2005 roku, w ramach polsko-szwedzkiego projektu pt. *Permanentny transfer wiedzy pomiędzy bibliotekami publicznymi z miast bliźniaczych Elbląg i Ronneby – „OKO W OKO”*.
- projekt otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2002/2003 Fundusz Średnich Projektów (*Linia budżetowa PL2002/000- 639 oraz PL2003/ 005- 873*).
- badanie realizowane przez zespół Biblioteki Elbląskiej (15-osobowa grupa robocza), wspierany przez dwóch ekspertów Bożenę Warzałę z firmy BW Partner (standardy zarządzania jakością, identyfikacja procesów) i dr hab. Ewę Głowacką prof. UMK w Toruniu (norma ISO 11620, metodologia badań).
- w badaniu zastosowano wskaźniki, oparte o normę ISO 11620:
  - satysfakcja użytkowników
  - odwiedziny w bibliotece w przeliczeniu na osobę
  - koszt w przeliczeniu na odwiedziny w bibliotece
  - dostępność tytułów
  - dostępność żądanych tytułów
  - procent żądanych tytułów w zbiorach
  - rozszerzona dostępność żądanych tytułów
  - wykorzystanie zbiorów na miejscu w przeliczeniu na osobę
  - stopień wykorzystania dokumentów
  - mediana czasu wyszukiwania dokumentów w zbiorach o zamkniętym dostępie
  - mediana czasu wyszukiwania dokumentów w przestrzeni z wolnym dostępem
  - obieg zbiorów
  - wypożyczenia w przeliczeniu na osobę
  - dokumenty wypożyczone w przeliczeniu na osobę
  - koszt wypożyczenia
  - wypożyczenia w przeliczeniu na pracownika
  - prędkość wypożyczenia międzybibliotecznego
  - stopień osiągalności poprawnych odpowiedzi
  - stopień powodzenia wyszukiwania tytułów w katalogu
  - stopień powodzenia wyszukiwania rzeczowego w katalogu
  - dostępność udogodnień
  - stopień wykorzystania udogodnień
  - stopień wykorzystania miejsc
  - dostępność systemu zautomatyzowanego
  - mediana czasu nabywania dokumentów
  - mediana czasu opracowania dokumentów
  - koszt skatalogowania tytułu

2) Standardy obowiązujące w bibliotekach publicznych na podstawie wytycznych IFLA/UNESCO a biblioteki publiczne powiatu tureckiego według danych statystycznych na dzień 31.12.2002 r.

- analiza porównawcza sytuacji bibliotek publicznych powiatu tureckiego w odniesieniu do standardów IFLA/UNESCO przeprowadzona przez Miejską i Powiatową Bibliotekę Publiczną w Turku w 2003 r. Analizą zostały objęte biblioteki publiczne 8 gmin powiatu tureckiego (8 bibliotek gminnych i 8 filii bibliotecznych) oraz 5 placówek funkcjonujących na terenie miasta Turku.
- zastosowano wskaźniki w 4 obszarach:

- a) powierzchnia lokali bibliotecznych, w przeliczeniu na:
  - na 1000 mieszkańców
  - na księgozbiór na 1 mieszkańca
  - na 1 użytkownika
  - na 1 pracownika
- b) zbiory:
  - na 1 mieszkańca
  - selekcja na 100 mieszkańców
  - zakup książek na 100 mieszkańców
- c) zatrudnienie
  - liczba zatrudnionych na pełnym etacie/ przez liczbę mieszkańców
  - odsetek pracowników z kwalifikacjami bibliotekarskimi
- d) komputeryzacja
  - stanowisko robocze na 1000 mieszkańców
  - stanowisko dostępu do komputera na liczbę mieszkańców.

3) badania dotyczące **efektywności kosztowej bibliotek publicznych:**

1. dla sieci bibliotek publicznych miasta Torunia; badania przeprowadzone na przełomie 1998/1999 przez WBP w Toruniu – Książnicę Kopernikańską;
2. ekonometryczna analiza kosztów działalności 240 bibliotek powiatowych, miejskich i gminnych przeprowadzona na podstawie danych za 2000 rok; zrealizowana przez J. i A. Osiewalskich z Akademii Ekonomicznej w Krakowie w ramach projektu badawczego nr 1-H02B-022-18 Komitetu Badań Naukowych, przy współpracy Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich w Chełmie.

PROJEKTY

1) *Biblioteki w społeczeństwie wiedzy – strategię dla przyszłości*

- realizowany w 2010 r. w ramach Programu Rozwoju Bibliotek Polskich FRŚI. Zakłada wymianę międzyinstytucjonalną oraz wymianę dobrych praktyk w zakresie zarządzania kulturą i budowania strategii przez polskie i norweskie instytucje związane z systemem bibliotecznym
- w projekcie bierze udział 18 polskich wojewódzkich bibliotek publicznych oraz trzy biblioteki (o podobnym statusie) z Norwegii (Buskerud, Akershus, Vestfold)
- w ramach projektu powstanie 18 strategii działania i rozwoju bibliotek wojewódzkich, w ramach których **mają być ujęte elementy związane z różnymi metodami badania potrzeb użytkowników oraz efektywności funkcjonalnej bibliotek.**
- więcej na: http://biblioteki.org/pl/strategie_dla_przyszlosci/o_programie

2) *Wskaźniki urbanistyczno-architektoniczne, techniczno-technologiczne i zatrudnienia w bibliotekach publicznych (projekt)* – przygotowany w Bibliotece Narodowej przez J. Maja w latach 2007-2010.

Zawiera propozycję (metodę) określania wskaźników pomocnych w projektowaniu nowych i użytkowaniu istniejących bibliotek publicznych, są to:

- A. **Wskaźniki urbanistyczno-architektoniczne** – wielkość rejonów bibliotecznej obsługi bezpośredniej, wskaźniki powierzchni użytkowej dla biblioteki lub jej filii, powierzchnia na zbiory: książki i czasopisma oprawne, dokumenty audiowizualne i elektroniczne, powierzchnia dla czytelników, dla pracowników działalności podstawowej, pozostałe;
- B. **Wskaźniki techniczno-technologiczne** – wskaźniki wyposażenia technologicznego, związanego z obsługą informacyjną czytelników oraz ewidencją zbiorów i czytelników, wskaźniki w zakresie rozstawów i odległości podstawowych mebli bibliotecznych i wyposażenia technologicznego);
- C. **Wskaźniki zatrudnienia** w działalności podstawowej w bibliotekach publicznych – wskaźniki zatrudnienia dla: bibliotek stopnia podstawowego, dla bibliotek pełniących funkcje ponadlokalne).

3) *Certyfikat Biblioteka +*

- program wdrażany od 2010 r. przez dyrektora Biblioteki Narodowej oraz Zespół Certyfikacyjny powołany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jako znak jakości gminnej biblioteki publicznej. O otrzymanie certyfikatu w imieniu bibliotek gminnych mogą się ubiegać jednostki samorządu terytorialnego, dla gminnych bibliotek publicznych z gmin wiejskich i miast do 15 000 mieszkańców.

- kryteria przyznawania Certyfikatu opracował zespół powołany przez Instytut Książki, składający się z przedstawicieli bibliotek akademickich, publicznych i BN.
- kryteria przyznawania Certyfikatu mają postać opisową oraz wskaźników liczbowych, dotyczą 7. obszarów:
  - a) statusu formalno-prawnego
  - b) lokalu i wyposażenia
  - c) infrastruktury teleinformatycznej
  - d) systemu bibliotecznego
  - e) zbiorów
  - f) kadry
  - g) kontekstu społecznego.

Wskaźniki liczbowe

- liczone w odniesieniu do liczby mieszkańców: powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych, liczba stanowisk komputerowych, personel merytoryczny oraz wielkość księgozbioru, zbiorów audiowizualnych i elektronicznych,
- zakup materiałów materialnych na 100 mieszkańców,
- struktura księgozbioru.

Kryteria dostępne na stronie BN: <http://www.bn.org.pl/programy-i-uslugi/certyfikat-biblioteka-plus>

Źródła:

1. *Badania efektywności funkcjonowania Biblioteki Elbląskiej w oparciu o normę ISO 11620*. Elbląg: 2005 (maszynopis).
2. *Biblioteki Publiczne w Liczbach* (za lata 1971-2008). Warszawa: BN; od 1999 r. wersja elektroniczna i drukowana.
3. *Dobra biblioteka – czyli jaka? Studia i Materiały*. Kraków: WBP, 2006.
4. *Funkcje ponadlokalne bibliotek publicznych – poziom wojewódzki. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji nt. Wojewódzka biblioteka publiczna w zreformowanym systemie administracyjnym – zarządzanie, funkcje, standardy*. Rzeszów, 17-18 maja 1999. SBP. Warszawa: SBP, 1999.
5. Huczek M.: *Efektywność działalności biblioteki publicznej*. „Studia Bibliologiczne” 2006 T. 16, s. 57-68.
6. Maj J.: *Wskaźniki urbanistyczno-architektoniczne, techniczno-technologiczne i zatrudnienia w bibliotekach publicznych. Projekt*. (2010, maszynopis).
7. *Standardy biblioteczne. Wzorce i doświadczenia Unii Europejskiej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji SBP i BN*. Warszawa, 11 grudnia 2003 r. Warszawa: SBP, 2003.
8. *Standaryzacja kosztów w bibliotekach publicznych. Materiały z ogólnopolskiej konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Chem 19-21.09.2002 r.* Warszawa: SBP, 2003. EBIB, *Materiały konferencyjne* nr 5, [dokument elektroniczny], tryb dostępu: <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/standardy/index.html>

Biblioteki pedagogiczne

STATYSTYKA

Rodzaje danych gromadzone przez biblioteki pedagogiczne określone zostały w oparciu o analizę dokumentów dotyczących działalności bibliotek pedagogicznych Województwa Mazowieckiego oraz na podstawie *Raportu o stanie bibliotek pedagogicznych w roku 2000*¹:

Organizacja bibliotek (m.in. liczby bibliotek stanowiących samodzielne jednostki organizacyjne, funkcjonujących w zespołach, oddziałowych, filialnych itp.)

Personel (Liczba pracowników merytorycznych, wykształcenie, doskonalenie zawodowe)

Użytkownicy (*nauczyciele* w rejonie działania, czytelnicy ogółem, nauczycieli i studenci zarejestrowani w danym roku, inni)

Zbiory (ogółem, procent literatury pedagogicznej, zbiory audiowizualne, tytuły czasopism, liczba zbiorów na czytelnika)

¹ Badaniem objęto biblioteki pedagogiczne 16 województw. Autorami Raportu byli: Barbara Zybert, Barbara Czajka, Robert Miszczuk. Materiał zaprezentowano na Ogólnopolskiej konferencji dyrektorów wojewódzkich bibliotek pedagogicznych w Sulejówku w 2002 r.

Wykorzystanie (liczba wypożyczeń, „obrót księgozbioru”, liczba książek wypożyczonych na 1 czytelnika, zasobność księgozbioru na jednego czytelnika, czytelnictwo nauczycieli, odwiedziny w czytelni, liczba osób korzystających z Internetowego Centrum Informacji Multimedialnej²)

Usługi informacyjne (liczba udzielonych informacji, zestawień bibliograficznych, wejść na stronę WWW, wejść do katalogu OPAC, wejść do katalogu OPAC zarejestrowanych użytkowników)

Działalność dydaktyczna i kulturalna (liczba lekcji bibliotecznych, konferencji, warsztatów, konkursów, praktyk, szkoleń dla pracowników i innych imprez oraz ich uczestników,

Sprzęt komputerowy i oprogramowanie (liczba komputerów, liczba komputerów z dostępem do Internetu dla czytelników, oprogramowanie biblioteczne)

Baza lokalowa (forma własności, powierzchnie, forma magazynowania księgozbioru, koszt utrzymania)

Wydatki (z budżetu i z dochodów własnych na uzupełnienie zbiorów, z dotacji i darowizn na uzupełnienie zbiorów)

BADANIA

Satysfakcja użytkowników³

1. Zaspokojenie oczekiwań w zakresie zbiorów
2. Ocena oferowanych usług:
  - Udostępnianie zbiorów
  - Działalność informacyjna i promocyjna
  - Działalność edukacyjna i kulturalna⁴
3. Ocena katalogów tradycyjnych (kartkowych)
4. Ocena katalogów on-line

BADANIE O ZASIĘGU KRAJOWYM 1983-1984 - Badanie pracochłonności czynności biblioteczno-informacyjnych i organizacyjnych

Zakład Doskonalenia Nauczycieli Bibliotekarzy we Wrocławiu w latach 1983-1984 podjął próbę zbadania pracochłonności czynności biblioteczno-informacyjnych, organizacyjnych i pracy pedagogicznej w sieci bibliotek pedagogicznych i szkolnych.⁵ W badaniu uczestniczyło 16 Pedagogicznych Bibliotek Wojewódzkich z filiami oraz 225 bibliotek szkolnych. Były to Wojewódzkie Biblioteki Pedagogiczne: Bielsko-Biała, Bydgoszcz, Częstochowa, Elbląg, Gorzów, Jelenia Góra, Kalisz, Kielce, Krosno, Lublin, Opole, Przemyśl, Szczecin, Wałbrzych, Włocławek, Wrocław. Nie uwzględniono tych czynności, które wymagają długotrwałych obserwacji. Nie otrzymano danych dotyczących zbiorów specjalnych (wyjątek Lublin). Otrzymane dane nie pozwoliły na opracowanie wskaźników dla czynności związanych z obsługą bibliotek filialnych oraz czynności związanych z ewidencją finansowo-księgową.

Zastosowana metoda badawcza, to „samofotografia dnia roboczego”. Każdy pracownik odpowiedzialny za dane czynności sam odnotowywał czas wydatkowany na wykonanie poszczególnych prac (w minutach) i liczbę wykonanych czynności. Zebrane dane opracowano prostą metodą statystyczną – określono średnią. Obliczono czas czynności:

1. Gromadzenie dokumentów bibliotecznych (1 poz./min) - czynności związane z: zamówieniem dokumentów bibliotecznych, zakupem dokumentów bibliotecznych, technicznym opracowaniem dokumentów bibliotecznych, prenumeratą czasopism, ewidencją ubytków, współpracą z innymi wydziałami

2. Opracowanie dokumentów bibliotecznych

- Przyjmowanie dokumentów bibliotecznych z wydziału gromadzenia
- Klasyfikacja według UKD
- Katalogowanie (pisanie kart głównych, odsyłaczy)
- Włączenie kart do katalogów:
- Melioracja katalogu alfabetycznego i rzeczowego

3. Udostępnianie zbiorów

² Internetowe Centrum Informacji Multimedialnej to projekt Ministerstwa Edukacji Narodowej, współfinansowany przez Europejski Fundusz Społeczny (2004-2006), który miał zapewnić dostęp do Internetu we wszystkich bibliotekach szkolnych i pedagogicznych. Do sprzętu komputerowego (4 lub 6 stanowisk) dołączono pakiet oprogramowania multimedialnego.

³ Wszystkie dostępne mi materiały wskazywały na stosowanie jednej metody – sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankiety i wywiadu. Badaniem obejmowano wszystkich użytkowników lub tylko nauczycieli.

⁴ Oczekiwania w zakresie tematyki; ocena przebiegu spotkań, atmosfery, kompetencji prowadzącego, korzyści dla poprawy jakości pracy nauczyciela.

⁵ Sielicka J., Trykowska A., Zbiński T., Z badań nad pracochłonnością czynności nauczyciela bibliotekarza w sieci bibliotek pedagogicznych i szkolnych. Oddział Doskonalenia Nauczycieli, Wrocław 1985.

- Zapis nowego czytelnika
- Wypożyczenie
- Przyjęcie zwrotu
- Przedłużeni terminu zwrotu
- Przygotowanie i wysłanie upomnienia
- Czynności magazyniera

4. Czynności informacyjno-bibliograficzne

- Opis bibliograficzny artykułu z czasopisma
- Opis bibliograficzny rozprawy z pracy zbiorowej
- Prowadzenie kartotek
- Zestawienia bibliograficzne
- Informacja indywidualna
- Informacja zbiorowa (wystawy)

Ponadto obliczono czas przeznaczony na:

5. Selekcję zbiorów

6. Konserwację zbiorów

7. Organizację i porządkowanie stanowiska pracy

8. Sprawozdawczość i planowanie.

Na przykład, przeciętny czas wydatkowany na gromadzenie książek (zamówienie, zakup, sprawdzenie i opracowanie techniczne) wynosił 13 min na jeden dokument wpływu. Średnia czasów wydatkowanych na gromadzenie czasopism (prenumerata, akcesja, przekazanie czasopism do opracowania) wynosiła 18 min na 1 tytuł. Dla sporządzenia tematycznego zestawienia bibliograficznego średnio potrzeba od 13,5 min do 20 min na 1 pozycję. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Lublinie wydatkowała 26,6 min, w Szczecinie 36 min, w Elblągu 42 min na jedną pozycję zestawienia. Średni wskaźnik opracowania dokumentu bibliotecznego wynosił 17 min na 1 dok. PBW we Włocławku wydatkowała 30 min, w Bydgoszczy 40 min, w Szczecinie 65 min.

BADANIE JAKOŚCI PRACY (STANDARDY)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 23.04.2004 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego...⁶ zmusiło biblioteki pedagogiczne do opracowania standardów jakości pracy. Przykład takiego opracowania można znaleźć na stronie Biblioteki Pedagogicznej w Piotrkowie Trybunalskim: <http://www.pedagogiczna.edu.pl/warsztat/2004/4/040401.htm>. Rozporządzenie obowiązywało do grudnia 2006 r.

Stan aktualny

Obecnie zgodnie z założeniami resortu edukacji, szkoły i placówki są oceniane według jednolitych kryteriów.⁷ Ewaluacja zewnętrzna jest przeprowadzana w następujących obszarach:

1. efekty działalności statutowej
2. procesy zachodzące w placówce
3. funkcjonowanie placówki w środowisku lokalnym
4. zarządzanie placówką

Formami nadzoru pedagogicznego są ewaluacja, kontrola, wspomaganie.

Przeprowadzana ewaluacja zewnętrzna będzie miała na celu ustalenie poziomu spełnienia wymagań, gdzie:

1. poziom A – oznaczać będzie bardzo wysoki stopień wypełniania wymagania
2. poziom B – oznaczać będzie wysoki stopień wypełniania wymagania
3. poziom C – oznaczać będzie średni stopień wypełniania wymagania
4. poziom D – oznaczać będzie podstawowy stopień wypełniania wymagania
5. poziom E – oznaczać będzie niski stopień wypełniania wymagania

Wymagania określa załącznik do rozporządzenia.¹¹

W dwu bibliotekach pedagogicznych przeprowadzono ewaluację całościową. Raporty są dostępne:

<http://www.npseo.pl/action/raports>:

- Biblioteka Pedagogiczna w Skierniewicach
<http://www.platforma.npseo.pl/reports/6b27fa41e152cbb2bec334a4fc85227a.pdf>
- Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Pile
<http://www.platforma.npseo.pl/reports/fafa3d80a3dbfb639383de03d2f70292.pdf>

⁶ <http://lex.pl/serwis/du/2004/0845.htm>

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego.
<http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20091681324>

BADANIA FUNKCJONALNOŚCI BIBLIOTEK PEDAGOGICZNYCH W LATACH 2003-2009

W latach 2003-2009 dwukrotnie podejmowano próby zbadania funkcjonowania bibliotek pedagogicznych.

Badanie pierwsze:

Kiedy: w roku 2003

Kto: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli

Cel: zgromadzenie danych do Informatora o bibliotekach pedagogicznych

Przedmiot: 49 bibliotek pedagogicznych obecnych i dawnych wojewódzkich wraz z filiami (finansowanych przez samorządy województw)

Narzędzie: kwestionariusz

Efekt: publikacja w roku 2003 Informatora

Kwestionariusz do Informatora *Pedagogiczne Biblioteki prowadzone przez samorządy województw w 2003 R.*

Pytania ogólne dotyczyły roku 2003, w którym przeprowadzono badanie. Dane statystyczne podano na dzień 31.12.200 r.

Grupy zagadnień:

- Dane teleadresowe – nazwa, adres, kontakt
- Organizacja biblioteki – rok założenia, daty przekształceń, obszar działania , struktura
- Kadra biblioteki:
  - a. Nauczyciele bibliotekarze
  - b. Bibliotekarze
  - c. Inni specjaliści
  - d. Pracownicy administracji i obsługi
- Baza biblioteki – liczba miejsc/pomieszczeń/metraż/stanowiska z dostępem do Internetu dla użytkowników/baza noclegowa, baza żywieniowa
- Zbiory na dzień 31.12.2002 – druki zwarte, czasopisma, dokumenty audiowizualne, dokumenty elektroniczne, inne
- Liczba zarejestrowanych czytelników
- Godziny udostępniania zbiorów i usług w bibliotece – wypożyczalnia, czytelnia, Internet, inne oferty
- Warsztat informacyjny – katalogi, kartoteki, bazy danych, inne
- Katalogi – kartkowe, komputerowe, rodzaje katalogów (alfabetyczny, rzeczowy)
- Kartoteki zagadnieniowe
- Bazy danych – zakres, dostępność
- System biblioteczny
- Systemy bibliograficzne
- Działalność informacyjno-bibliograficzna biblioteki
- Działalność edukacyjna biblioteki:
  - a. Promowanie edukacji czytelniczej , medialnej
  - b. Lekcje edukacji czytelniczej, medialnej, tematyczne
  - c. Otwarte zajęcia edukacyjne
  - d. Inne stałe formy dla uczniów
  - e. Przystosowanie czytelnicze dla studentów
  - f. Wspieranie bibliotek szkolnych
  - g. Edukacja regionalna
  - h. Edukacja kulturalna
  - i. Nauczanie na odległość
  - j. Doradztwo
  - k. Inne formy
- Dodatkowe stałe usługi dla użytkowników – zestawienia bibliograficzne, cykliczne imprezy, inne
- Doskonalenie zawodowe:
  - a. Doskonalenie bibliotekarzy
  - b. Doskonalenie nauczycieli
  - c. Wspieranie wewnętrznego doskonalenia nauczycieli
  - d. Doskonalenie studentów
  - e. Doskonalenie słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli\

f. Inne

- Działalność naukowa biblioteki
- Współpraca z innymi placówkami
- Działalność wydawnicza
- Stałe działania na rzecz jakości:
  - a. Certyfikaty
  - b. Inne
  - c. Oddziały zamiejscowe biblioteki – dane teleadresowe, wielkość zbiorów
- Filie – dane teleadresowe, wielkość zbiorów

Dane zebrane poprzez kwestionariusz posłużyły do wydania w roku 2003 Informatora o bibliotekach pedagogicznych. Układ informacji w informatorze jest taki sam jak w kwestionariuszu. Oprócz nielicznych danych liczbowych zawiera on charakterystykę działania każdej z placówek.

Badanie drugie:

Kiedy: w rok 2009

Kto: Zespół serwisu Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna

Cel: zbadanie kondycji bibliotek pedagogicznych w roku 2008 w celu zaprezentowania obszernej charakterystyki działalności placówek w 106. numerze EBIB-u

Przedmiot: 47 bibliotek pedagogicznych obecnych i dawnych wojewódzkich wraz z filiami (finansowanych przez samorządy województw)

Narzędzie: ankieta

Efekt: publikacja artykułu „Biblioteki pedagogiczne jako centra informacji edukacyjnej”; w oparciu o częściową analizę ankiet (dotyczącą ich działalności edukacyjnej) powstało też wystąpienie „Edukacyjne funkcje bibliotek pedagogicznych. Szanse i zagrożenia” wygłoszone na Ogólnopolskiej Konferencji Dyrektorów w Sulejówku 31maja – 1 czerwca 2010

Grupy zagadnień:

- Zagadnienia ogólne – nazwa, samodzielność placówki, liczba filii, strona www i liczba logowań na nią, struktura organizacyjna
- Infrastruktura :
  - powierzchnia
  - system komputerowy,
  - liczba stanowisk komputerowych dla użytkowników i dla bibliotekarzy,
  - inwestycje w ciągu ostatnich pięciu lat
- Pracownicy:
  - pedagogiczni z podziałem na stopień awansu i wiek;
  - administracja i obsługa
  - liczba pracowników korzystających z form doskonalenia zawodowego – doskonalenie wewnętrzne, kursy doskonalące, kursy kwalifikacyjne, studia dyplomowe, studia doktoranckie, warsztaty metodyczne, konferencje, inne
- Zbiory – książki, czasopisma, czasopisma w bieżącej prenumeracie, dokumenty elektroniczne, dokumenty audiowizualne, zbiory ikonograficzne, normy i patenty, DŻS-y, inne
  - zbiory dostępne w katalogu on-line (%)
  - średni czas od wpływu dokumentu do jego udostępnienia
  - formy udostępniania zbiorów – wypożyczanie tradycyjne, wolny dostęp, prezencyjne, elektroniczne, międzybiblioteczne, inne
  - biblioteka cyfrowa – czy jest w planach, budowane i planowane kolekcje, obiekty cyfrowe udostępniane w sieci lokalnej, w Internecie, zasób
- Czytelnicy:
  - liczba aktywnych
  - grupy użytkowników – nauczyciele, studenci, uczniowie, inni
  - formy szkoleń dla użytkowników – przysposobienie biblioteczne, prezentacje multimedialne zamieszczane na stronie WWW, kursy on-line, inne
  - bsluga czytelników niepełnosprawnych – dostarczanie książek do domu, telefoniczne zamawianie, wysyłanie informacji o bibliotece i jej zbiorach, inne
  - udogodnienia dla niepełnosprawnych
- Działalność informacyjna

- warsztat informacyjno-bibliograficzny – katalogi kartkowe, elektroniczne dostępne lokalnie, katalogi on-line, kartoteki kartkowe, kartoteki on-line, zestawienia bibliograficzne on-line, inne
  - bazy danych – własne i zakupione
  - formy udzielanych informacji – telefoniczna, elektroniczna (e-mail, sms, gg formularz „Zapytaj bibliotekarza”), inne
- Działalność edukacyjna biblioteki -
lekcje biblioteczne – liczba w ciągu roku)
    - warsztaty i szkolenia dla nauczycieli (tydzień/miesiąc/rok) - liczba
    - konkursy dla uczniów – liczba w roku
    - konkursy dla nauczycieli – w roku
    - konferencje – organizacja i współorganizacja – w roku
    - imprezy czytelnicze – w roku
    - spotkania autorskie – w roku
    - projekty edukacyjne – w roku
    - wystawy – w roku
    - szkolenia e-learning – w roku
    - inne – w roku
  - Działalność wydawnicza
  - Współpraca ze środowiskiem (formy) – typy placówek: szkoły, przedszkola, placówki kulturalno-oświatowe, uczelnie wyższe, inne biblioteki, domu kultury, towarzystwa, stowarzyszenia, organizacje, organizacje pozarządowe, instytucje samorządowe, inne
  - Promocja:
    - czy w bibliotece jest osoba/dział zajmująca się promocją placówki
    - czy Biblioteka realizuje promocje w parciu o plan marketingowy
    - elementy identyfikacji wizualnej (księga, logo, kolory firmowe, druki firmowe, identyfikatory pracowników, wizytówki, informatory, ulotki, broszury, inne
    - formy promocji – reklama w mediach, współpraca z mediami, prezentacja biblioteki na spotkaniach, dni otwarte, udział w imprezach zewnętrznych, publikacje pracowników, inne.

Na podstawie przeprowadzonych badań nie były wyliczane żadne wskaźniki. Byłoby to możliwe dopiero po zmodyfikowaniu ankiety wykorzystanej w badaniu drugim.

Biblioteki naukowe

Projekt Analiza Funkcjonowania Bibliotek Naukowych w Polsce

<http://ssk2.bu.amu.edu.pl/standaryzacja/>

Zadanie realizuje Zespół ds. Standardów dla Bibliotek Naukowych, który powstał w 2001 roku jako grupa nieformalna. W roku 2003 formalnie zainicjowano realizację projektu; podpisano Porozumienie; Zespół pracuje pod auspicjami Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Wyższych.

Działania praktyczne rozpoczęto od opracowania kwestionariusza ankiety, uwzględniającego wszystkie elementy systemu bibliotecznego, jego otoczenia oraz procesy i usługi biblioteczne:

- pracownicy,
- zbiory biblioteczne,
- budżet,
- infrastruktura,
- udostępnianie zbiorów,
- usługi informacyjne,
- dydaktyka,
- własne wydawnictwa, własne bazy danych,
- współpraca bibliotek, organizacja imprez bibliotecznych,
- aktywność zawodowa pracowników.

Kwestionariusz ankiety (w dwóch formach: dla bibliotek akademickich i publicznych/branżowych - wzór dostępny na stronie <http://ssk2.bu.amu.edu.pl/standaryzacja/>) powstał w oparciu o:

- ankietę przygotowaną na konferencję "Badania porównawcze polskich bibliotek naukowych" zorganizowaną przez BG Akademii Ekonomicznej w Krakowie w 2001 r.;

- rezultaty projektu TEMPUS JEP 13242-98: *Development of Library Management as a Part of the University Total Quality Management*, realizowanego przez biblioteki Politechniki Krakowskiej (koordynator projektu), ATR w Bydgoszczy, Uniwersytetu Szczecińskiego i Politechniki Świętokrzyskiej oraz 4 biblioteki z UE;
- PN-EN ISO 2789:2005 Informacja i dokumentacja. Międzynarodowa statystyka biblioteczna;
- PN-ISO 11620:2006 Informacja i dokumentacja. Wskaźniki funkcjonalności bibliotek.

Formularz jest corocznie poddawany modyfikacjom, zgodnym z postulatami wypełniających, normami międzynarodowymi oraz rozwojem usług bibliotecznych.

Do gromadzenia danych z ankiet opracowano specjalny program komputerowy. Tworząc go założono, że ma on umożliwiać:

- automatyczne obliczanie wybranych wskaźników efektywności na podstawie danych z ankiet,
- wypełnianie, modyfikację i wysyłanie danych on-line przez biblioteki, na podstawie opisanego wyżej kwestionariusza,
- automatyczną weryfikację poprawności wypełnienia pól w ankiecie,
- badania porównawcze prowadzone przez Zespół ds. Standaryzacji - zestawienie danych zbiorczych z danego roku lub na przestrzeni kilku lat,
- opracowanie wieloaspektowej analizy wybranych danych i wskaźników efektywności,
- analizowanie danych oraz wskaźników efektywności indywidualnie przez biblioteki, w danym roku lub w przedziałach wieloletnich (analiza porównawcza).

Wskaźniki 2010 r. (dla danych z ankiet z 31.12.2009)

Wskaźniki dotyczące budżetu podawane w ankiecie:

1. Wpływy - procentowy udział poniższych kategorii wpływów w całym budżecie:
  - a) fundusz przyznawany przez jednostkę nadrzędną na działalność bieżącą
  - b) osobowy fundusz płac
  - c) dotacje celowe, granty, projekty, darowizny na działalność bieżącą (stałe wydatki)
  - d) dotacje celowe, granty, projekty, darowizny na specjalne zadania w danym roku
  - e) środki finansowe wypracowane przez bibliotekę
  - f) inne
2. Wydatki na funkcjonowanie biblioteki - procentowy udział poniższych kategorii wydatków w całym budżecie:
  - a) zbiory ogółem , w tym: książki polskie i zagraniczne, czasopisma polskie, czasopisma zagraniczne, zbiory specjalne, źródła elektroniczne
  - b) sprzęt komputerowy
  - c) oprogramowanie
  - d) wyposażenie
  - e) płace (wraz z pochodnymi)
  - f) fundusz bezosobowy (z pochodnymi)
  - g) usługi, koszty administrowania
  - h) szkolenie personelu
  - i) utrzymanie pomieszczeń
  - j) promocja
  - k) remonty
  - l) amortyzacja
  - m) inne

Pozostałe wskaźniki podawane w ankiecie

1. Wydatki biblioteki na 1 użytkownika w PLN
2. Wydatki na zakup materiałów bibliotecznych na 1 użytkownika w PLN
3. Wydatki na zakup źródeł elektronicznych na 1 użytkownika w PLN
4. Wydatki na zakup książek na 1 użytkownika w PLN
5. Wydatki na sprzęt komputerowy i oprogramowanie na 1 użytkownika w PLN
6. Budżet biblioteki jako procent budżetu Uczelni
7. Czas przysposobienia książki
8. Zbiory opracowane komputerowo jako procent ogólnej liczby zbiorów
9. Procent opisów katalogowych pobranych ze źródeł zewnętrznych
10. Liczba godzin (w tygodniu), w których dostępne są usługi biblioteczne
11. Standardowy okres wypożyczenia książek wg regulaminu (dni)
12. Standardowy limit wypożyczanych książek w vol. wg regulaminu

Wskaźniki obliczane automatycznie przez program komputerowy

1. Liczba pracowników biblioteki jako procent ogólnej liczby pracowników Uczelni

2. Zarejestrowani użytkownicy z własnej uczelni jako procent potencjalnych użytkowników
3. Liczba vol. (jedn. obliczeniowych) na 1 użytkownika
4. Liczba vol. (jedn. obliczeniowych) na 1 studenta
5. Liczba vol. (jedn. obliczeniowych) na 1 studenta (studia stacjonarne)
6. Liczba vol. książek na 1 użytkownika
7. Liczba vol. książek na 1 studenta
8. Liczba vol. książek na 1 studenta (studia stacjonarne)
9. Liczba vol. nowych nabytków (książki - zakup) na 1 użytkownika
10. Liczba vol. nowych nabytków (książki - zakup) na 1 studenta
11. Liczba vol. nowych nabytków (książki - zakup) na 1 studenta (studia stacjonarne)
12. Liczba tytułów prenumerowanych czasopism krajowych i zagranicznych (drukowanych i elektronicznych) w przeliczeniu na 1 użytkownika
13. Liczba książek elektronicznych (zinwentaryzowane + licencje) w przeliczeniu na 1 użytkownika
14. Wydatki na książki drukowane jako procent wydatków na zbiory ogółem
15. Wydatki na zbiory elektroniczne jako procent wydatków na zbiory ogółem
16. Liczba użytkowników przypadająca na 1 pracownika biblioteki
17. Liczba studentów przypadająca na 1 pracownika biblioteki
18. Liczba studentów (studia stacjonarne) przypadająca na 1 pracownika biblioteki
19. Powierzchnia biblioteki przypadająca na 1 użytkownika
20. Powierzchnia biblioteki przypadająca na 1 studenta
21. Powierzchnia biblioteki przypadająca na 1 studenta (studia stacjonarne)
22. Liczba użytkowników na 1 miejsce do pracy w bibliotece
23. Liczba studentów na 1 miejsce do pracy w bibliotece
24. Liczba studentów (studia stacjonarne) na 1 miejsce do pracy w bibliotece
25. Liczba wypożyczeń na 1 zarejestrowanego czytelnika
26. Liczba wypożyczeń na 1 pracownika biblioteki
27. Liczba odwiedzin w czytelnich w przeliczeniu na 1 użytkownika
28. Liczba odwiedzin w czytelnich w przeliczeniu na 1 studenta
29. Liczba odwiedzin w czytelnich w przeliczeniu na 1 studenta (studia stacjonarne)
30. Aktywność wykorzystania zbiorów
31. Liczba zrealizowanych zamówień na wypożyczenia międzybiblioteczne jako procent wszystkich zamówień
32. Liczba zrealizowanych zamówień na wypożyczenia międzybiblioteczne jako procent wszystkich zamówień (dotyczy zamówień z zewnątrz)
33. Liczba dostarczonych informacji na jednego użytkownika
34. Liczba dostarczonych informacji na jednego pracownika biblioteki
35. Liczba logowań do baz danych na 1 użytkownika
36. Liczba ściągniętych dokumentów z czasopism elektronicznych i pełnotekstowych baz danych na 1 użytkownika
37. Liczba logowań na biblioteczną witrynę WWW na 1 użytkownika
38. Liczba wyświetleń publikacji z własnej biblioteki cyfrowej na 1 użytkownika
39. Liczba godzin szkoleń (przysposobienie biblioteczne) na 1 pracownika biblioteki
40. Liczba godzin przeznaczonych na szkolenia użytkowników (z wykluczeniem przysposobienia bibliotecznego) oraz inne zajęcia dydaktyczne na 1 pracownika biblioteki
41. Pracownicy z wyższym wykształceniem bibliotekarskim (w tym podyplomowe) jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
42. Pracownicy z innym wyższym wykształceniem jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
43. Pracownicy z wykształceniem wyższym zawodowym jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
44. Pracownicy ze średnim wykształceniem jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
45. Pracownicy z wykształceniem zawodowym lub podstawowym jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
46. Liczba bibliotekarzy dyplomowanych jako procent pracowników działalności podstawowej z wyższym wykształceniem
47. Liczba pracowników ze stopniem doktora lub doktora habilitowanego jako procent pracowników działalności podstawowej z wyższym wykształceniem
48. Pracownicy w wieku do 30 lat jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
49. Pracownicy w wieku 31-40 lat jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
50. Pracownicy w wieku 41-50 lat jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
51. Pracownicy w wieku powyżej 50 lat jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
52. Pracownicy zatrudnieni w zakresie gromadzenia jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
53. Pracownicy zatrudnieni w zakresie opracowania jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
54. Pracownicy zatrudnieni w zakresie informacji naukowej jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
55. Pracownicy zatrudnieni w zakresie udostępniania wraz z magazynami jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
56. Pracownicy zatrudnieni przy bezpośredniej obsłudze użytkowników (udostępnianie, magazyny, informacja naukowa) jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
57. Pracownicy zatrudnieni w zakresie obsługi informatycznej jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
58. Pracownicy zatrudnieni w pozostałych formach działalności jako procent ogólnej liczby pracowników działalności podstawowej
59. Przyrost zbiorów (książki)

60. Przyrost zbiorów (czasopisma drukowane)
61. Przyrost zbiorów (zbiory specjalne)
62. Przyrost zbiorów (bazy danych)
63. Liczba użytkowników przypadająca na 1 stanowisko komputerowe
64. Liczba użytkowników przypadająca na 1 stację roboczą z dostępem do Internetu
65. Liczba vol. książek w wolnym dostępie jako procent ogólnej liczby vol. książek
66. Przeszkoleni użytkownicy jako procent ogólnej liczby użytkowników
67. Ogólna liczba publikacji pracowników biblioteki na 1 pracownika działalności podstawowej
68. Liczba udziałów pracowników biblioteki w formalnych szkoleniach zawodowych (w godzinach) w przeliczeniu na 1 pracownika biblioteki
69. Liczba udziałów w konferencjach na 1 pracownika działalności podstawowej
70. Wydatki biblioteki na 1 studenta w PLN
71. Wydatki biblioteki na 1 studenta (studia stacjonarne) w PLN
72. Wydatki na zakup materiałów bibliotecznych na 1 studenta w PLN
73. Wydatki na zakup materiałów bibliotecznych na 1 studenta (studia stacjonarne) w PLN
74. Wydatki na zakup źródeł elektronicznych na 1 studenta w PLN
75. Wydatki na zakup źródeł elektronicznych na 1 studenta (studia stacjonarne) w PLN
76. Wydatki na zakup książek na 1 studenta w PLN
77. Wydatki na zakup książek na 1 studenta (studia stacjonarne) w PLN
78. Wydatki na sprzęt komputerowy i oprogramowanie na 1 studenta w PLN
79. Wydatki na sprzęt komputerowy i oprogramowanie na 1 studenta (studia stacjonarne) w PLN

Pytania nt. wybranych usług elektronicznych (w analizie podano % odpowiedzi TAK)

1. Elektroniczne zamawianie / rezerwacja poprzez OPAC
2. Elektroniczna prolongata poprzez OPAC
3. Elektroniczne powiadamianie czytelników o terminie zwrotów (e-mail, SMS)
4. Dostęp zdalny do prenumerowanych zasobów elektronicznych spoza sieci uczelnianej
5. Liczba kserokopiarek (bez względu na ich właściciela) - pytanie usunięte w 2007 r.
6. Udostępnianie katalogów w Internecie- pytanie usunięte w 2007 r.
7. Elektroniczna rejestracja wypożyczeń i zwrotów- pytanie usunięte w 2007 r.
8. Udostępnianie katalogu kartkowego w formie elektronicznej
9. Interaktywne szkolenia online

Pytania nt. współpracy międzybibliotecznej i aktywności bibliotek w organizowaniu imprez (w analizie podano wartości minimalne i maksymalne)

1. Liczba kontrahentów wymiany: krajowej
2. Liczba kontrahentów wymiany: zagranicznej
3. Liczba wydawnictw własnych biblioteki
4. Liczba obiektów zdigitalizowanych i włączonych do regionalnej/instytucjonalnej biblioteki cyfrowej lub udostępnianych lokalnie
5. Liczba baz danych tworzonych przez bibliotekę:
6. Liczba realizowanych projektów:
7. Liczba organizowanych/ i współorganizowanych konferencji:
  - a. zasięgu lokalnym
  - b. zasięgu krajowym
  - c. zasięgu międzynarodowym
8. Liczba imprez organizowanych/współorganizowanych przez bibliotekę
9. Liczba stanowisk dla niepełnosprawnych

Aplikacja internetowa ma następującą strukturę:

- witryna WWW zawierająca informacje o projekcie, instrukcje, kwestionariusz ankiety, przydatne linki, zbiorcze analizy danych z wypełnionych ankiet,
- moduł dla bibliotek do pobierania, wypełniania i przesyłania on-line ankiety oraz wieloaspektowego analizowania danych własnej biblioteki wg różnych kryteriów (w poszczególnych latach lub okresach wieloletnich),
- moduł dla administratora do rejestrowania bibliotek oraz bezpośrednich kontaktów z wypełniającymi ankietę, w celu dokonywania zmian we wszystkich ankietach w uzgodnieniu z dyrektorem biblioteki,
- baza komputerowa do przechowywania i przetwarzania danych z ankiet,
- moduł dla Zespołu ds. Standaryzacji przeznaczony do analizy statystycznej danych z bazy.

Udział w przedsięwzięciu, na zasadzie całkowitej dobrowolności, wymaga jedynie przesłania formularza rejestracji przez dyrektora biblioteki. Uczestnikami projektu w zakresie badań służących wypracowaniu

wskaźników pozwalających określić efektywność działania bibliotek i standardy ich funkcjonowania, mogą być wszystkie polskie biblioteki mające status naukowych, a więc:

- biblioteki szkół wyższych państwowych,
- biblioteki szkół wyższych niepaństwowych,
- biblioteki branżowe (PAN, PAU, instytucji centralnych),
- biblioteki publiczne posiadające status naukowych.

Na 1.01.2010 r. w bazie zarejestrowano 96 bibliotek, w tym 56 państwowych akademickich, 33 akademickie niepaństwowe, 4 biblioteki publiczne i 3 branżowe. Ankiety za 2008 r. w całości wypełniło 47 bibliotek naukowych, w tym:

- 30 akademickich państwowych
  - 13 uniwersyteckich,
  - 13 technicznych,
  - 4 medyczne
- 12 akademickich niepaństwowych,
- 3 publiczne,
- 2 branżowe

Dane zawarte w ankietach każdej biblioteki są dostępne wyłącznie dla niej samej oraz administratorów bazy, tak więc z założenia mają charakter poufny. Wszelkie działania analityczne opierają się na danych przetworzonych z wartości zawartych w pojedynczych ankietach, ale dla analityka generowane jedynie w obrębie grup wybranych bibliotek. Na witrynie Projektu - w dziale „Wyniki badań” corocznie zamieszczane są analizy zbiorcze. Wyniki podaje się w tabelach dla następujących grup bibliotek:

1. poszczególne typy bibliotek uczelni państwowych:
  - uniwersytety,
  - uczelnie techniczne,
  - medyczne;
2. wszystkie badane biblioteki uczelni państwowych, biblioteki uczelni niepaństwowych, biblioteki publiczne, biblioteki branżowe.
3. Dane podaje się w następujących grupach zagadnień:
4. wskaźniki ogólne
5. wskaźniki finansowe
6. wskaźniki dotyczące zbiorów (stan, przyrost, opracowanie)
7. wskaźniki dotyczące usług (wypożyczenia, usługi informacyjne, szkolenia)
8. wskaźniki dotyczące pracowników, struktury organizacyjnej i aktywności zawodowej
9. zdalne usługi katalogowe, wydawnictwa własne, współpraca bibliotek, imprezy

Źródła:

- Derfert-Wolf, L. *Rezultaty i plany prac Zespołu ds. Standardów dla Bibliotek Naukowych*. Analiza danych z ankiet 2002-2003. Dostępny w Internecie: <http://www.univ.rzeszow.pl/biblioteka/relacja/ref/derfert.pdf>
- Derfert-Wolf, L. *Standardy funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce*. Stan prac Zespołu ds. Standardów dla Bibliotek Naukowych. Dostępny w Internecie: http://bg.p.lodz.pl/konferencja2004/pelne_teksty/derfert-wolf.pdf
- Derfert-Wolf, L., Górski, M. Projekt *Analiza funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce (AFBN) jako narzędzie oceny efektywności i jakości działań biblioteczno-informacyjnych*. W: *Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych : III Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej*, Łódź, 25-27 czerwca 2008 r. : materiały konferencyjne. Łódź : Politechnika Łódzka, 2008, s. 41-65.